

Änglar, eldsjälar och klädshopping på kredit

- om makt och villkorad hjälp i svenska reality TV-program

Rasmus Alnemark
Per Sandqvist

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)
VT 13

Handledare: Marianne Larsson Lindahl

Abstract

Authors: Rasmus Alnemark & Per Sandqvist

Title: “Angels, inspirers and shopping clothes on credit” – power and conditional assistance in Swedish reality-TV [Translated title]

Supervisor: Marianne Larsson Lindahl

Assessor: Katarina Jacobsson

The aim of this study is to provide a closer look at the nature of help given in selected Swedish reality shows with charity and lifestyle platforms. Descriptive in nature, the study is a content analysis of the influence and power the reality programs may have on participants, focusing on three different shows, chosen for their charitable aspirations. *Sofias änglar*, *Lyxfällan* and *Den hemlige miljonären* all differ in style and structure with regards to donor and recipient of help, but all have in common that their participants are deprived with something that the shows are ready to provide for or extend. Using the transcripts and visual materials of the programs, the content analysis is aimed at three core issues: 1) choice and presentation of the participants; 2) motivation behind the help; 3) influence of the help in the relationship between donor and recipient. These issues are described for each of the three reality shows from the perspective of Bourdieus theories of symbolic power, and Foucaults theories of power, specifically, on the pastoral kind of power. The main finding is that the help extended in all three shows played a significant role in the strength or power ratio between the donor and recipient. The nature of the help, which all differed among the shows, did play a part in how and in what way the participant, their problems and the solutions are characterized, which by the commercial nature of the reality shows leads to the conclusion that the described wants and expected needs of the participants are structured by and attributed to production requirements and prerequisites.

Nyckelord: Socialt arbete, Makt, Den hemlige miljonären, Lyxfällan Sofias Änglar

Keywords: Social work, Power, The Secret Millionaire, Lyxfällan, Sofias Änglar

Förord

Vi vill inleda med att rikta ett stort tack till vår handledare Marianne Larsson Lindahl för all hjälp vi har fått under tiden för skrivandet av denna kandidatuppsats.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	5
2 Problemformulering.....	5
2.1 Syfte.....	6
2.2 Frågeställningar.....	6
3 Tidigare forskning.....	7
4 Teori.....	8
4.1 Foucaults maktbegrepp.....	8
4.2 Pastoral makt.....	9
4.3 Doxa och symbolisk makt.....	10
5 Metod.....	11
5.1 Val av metod.....	11
5.2 Metodens begränsningar och förtjänster.....	12
5.3 Val av empiri och avgränsningar.....	13
5.4 Att analysera ett eller flera olika program?.....	14
5.5 Tillvägagångssätt och arbetsfördelning.....	15
5.6 Förförståelse.....	16
5.7 Validitet.....	16
5.8 Reliabilitet.....	17
5.9 Etiska överväganden.....	18
6 Presentation av empiri.....	19
7 Analys.....	20
7.1 Sofias Änglar.....	21
7.1.1 En frälsning genom nystart.....	21
7.1.2 Hjälpa till den hjälplösa ängeln.....	23
7.1.3 Att betala med tacksamhet.....	25
7.2 Lyxfällan.....	27
7.2.1 Konsumtionens patologi.....	28
7.2.2 Hjälpens tvång och disciplinering.....	29
7.2.3 Botgöring för syndarna.....	31
7.3 Den hemliga miljonären.....	32
7.3.1 Var och en är sin egen lyckas smed.....	33
7.3.2 Eldsjälar.....	37
7.3.3 En vit lögn.....	40
8 Diskussion.....	42
9 Referenslista.....	46
10 Bilaga.....	49

1 Inledning

Den huvudsakliga avsikten med detta arbete är att undersöka sambandet mellan makt och hjälp. Bakgrunden till vårt intresse kom bland annat från den debatt som sedan långt tillbaka förekommit kring människor som lever i fattigdom. Denna debatt handlar om vem som bör hjälpas, hur hjälpen bör utformas, vem som ska svara för hjälpen och hur ansvarsfördelningen mellan den enskilde och samhället ser ut (Swärd 2008 s.11). Något förenklat har debatten framförallt handlat om hur samhället ska avhjälpa fattigdom genom universell socialpolitik och socialförsäkringar eller om att vidta selektiva åtgärder för de som redan är fattiga. Dessa selektiva åtgärder har alltid varit kopplade till särskilda lagar och en särskild politik, vilka uppställt villkor, där de hjälpsökande måste uppge acceptabla grunder för att få hjälp eftersom självförsörjningskravet varit centralt (ibid). Ett exempel på detta är de framförallt moraliska krav som rådde i 1800-talets fattigvårdens Sverige. Qvarsell (ibid) redogör för detta närmare och beskriver hur det i luthersk tradition ansågs vara upp till var och en att försörja sig själv. Undantaget från detta rörde endast de så kallade rätta fattiga, det vill säga sjuka, orkeslösa, gamla och värnlösa barn. Orätta fattiga eller ovärdiga fattiga, det vill säga de som av samhället sågs som fattiga på grund av sin egen förskyllan, var bland annat de arbetsovilliga, lösdrivare och så kallade tattare. Det främsta receptet för att motverka fattigdomen hos befolkningen ansågs vara att lära sig vikten av att arbeta, hushålla med begränsade tillgångar, spara inför framtiden, vara nyktra och skötsamma

2 Problemformulering

För oss som socionomstudenter hade förmodligen en mer naturlig inramning för en undersökning om sambandet mellan makt och hjälp varit exempelvis socialkontoret eller någon annan arbetsplats relaterad till socialt arbete. Istället har vi valt att undersöka en annan arena, där det är helt andra aktörer än klienter och socialarbetare som är innehavare av huvudrollerna. Det som kommer att stå i fokus för detta arbete är tv program, närmare bestämt så kallade reality-program. Vad vi som socionomstudenter och uppsatsskrivare har funnit intressant med just reality-TV är att den i ett populärt format av genren skildrar hur människor ges ekonomisk hjälp. Ett av de mest kända exemplen på ett sådant program är det amerikanska välgörehets- och livsstilsprogrammet *Extreme makeover: Home Edition*. I programmet får nödställda amerikanska familjer hjälp med att renovera sina hem. Familjerna som deltar är ofta trångbodda och fattiga. Inte sällan är de även drabbade av

dödsfall eller någon typ av sjukdom. Trots att den socialt utsatta familjen kämpar med sina egna problem visar de ofta prov på att visa engagemang och en stor generositet gentemot andra. Detta kan till exempel yttra sig genom att familjen har tagit emot fosterbarn eller att familjen är engagerad i olika organisationer. Tack vare insatsen, vilken framförallt handlar om att familjernas hem förvandlas till en lyxkåk, lämnas tittaren i slutet av programmet med intrycket att de fått hjälp att överkomma sina svårigheter.

Vi har i vårt arbete valt att undersöka svenska reality-program med livstils och välgörenhets tema. Programmen som vi valt, *Lyxfällan*, *Sofias Änglar* och *Den hemlige miljonären*, faller alla inom den här kategorin och har till sitt innehåll ett anspråk om social problemlösning, då programmets deltagare på ett eller annat sätt ger eller mottar någon form av ekonomisk hjälp.

Vi har gjort kopplingen mellan den så kallade fattigdomsdebatten och reality-program genom frågan om vad hjälpen i programmen har för innehåll. Alltså om vem i programmen hjälpen förmedlades till, hur programmen presenterar eventuella lösningar, om några moraliska villkor ställs på deltagarna och hur maktrelationen mellan hjälpare och den som är hjälpmottagare påverkas av hjälpen. Vi menar att detta är av intresse, eftersom reality-TV är en modern och medial företeelse som når ut till en bred publik. Dessutom har realitygenren ett sanningsanspråk som tangerar dokumentärer och nyhetsprogram, dock med en stor skillnad; realitygenrens sanningsanspråk är till skillnad från dokumentärernas och nyhetsprogrammen anspråk om att tjäna allmännyttan, kopplat till kommersialism (Murray och Oullette 2009).

2.1 Syfte

Arbetets syfte är att utifrån ett maktteoretiskt perspektiv undersöka villkoren för den hjälp som förmedlas i tre utvalda svenska reality TV-program.

2.2 Frågeställningar

Hur framställs deltagarna i programmen?

Hur motiveras hjälpen i programmen?

Hur påverkar hjälpen maktrelationen mellan hjälpare och hjälpmottagare i programmen?

3 Tidigare forskning

Den forskning vi först och främst är intresserade av är artiklar som rör den specifika subgenre vi använder i vårt arbete, det vill säga reality-program med livsstils och välgörenhetstema. För att hitta detta har vi varit tvungna att lämna Sverige och rikta blickarna mot realitygenrens hemland USA. Till hjälp har vi haft Lunds universitets sökmotor Lubsearch, med vilken vi sökt oss fram till relevanta artiklar.

Centralt för den amerikanska forskningen om realitygenren vi har funnit är att det finns ett intresse kring genrens kulturella och politiska påverkan på samhället. Ett exempel är Anna McCarty (2007) artikel *Reality Television: a neoliberal theater of suffering* som belyser hur genren förmedlar en socialpolitisk diskurs som överensstämmer med nyliberala ideal. McCarty menar att tittaren i linje med dessa diskurser tränas i att fungera utan stöd från det offentliga till att bli en självförsörjande, ansvarstagande och riskavvärjande individ. Vidare menar McCarty att man inte kan betrakta reality-TV som enbart underhållning, utan att genren måste ses som en arena där nya mallar rörande medborgarskap ges för att motivera privatiseringen av den offentliga verksamheten. Om detta skriver McCarty följande:

In short, to see reality television as merely a trivial entertainment is to avoid recognizing the degree to which the genre is preoccupied with the government of self, and how, in that capacity, it demarcates a zone for the production of everyday discourse of citizen (McCarty 2007 s.17)

McCarty tar framförallt stöd från Foucaults (1983) idé om governmentality, ett begrepp som syftar till att beskriva hur regeringar bäst producerar subjekt bäst ämnade att genomföra regeringens förda politik. Foucault menade även att styrningen av den regerande makten inte längre kontrolleras planeras på ett centralt plan, utan att i dagens liberala samhälle sker styrningen decentraliserat av flertalet aktörer och institutioner genom hela civilsamhället. McCarty skriver följande om governmentality:

Governmentality is a concept that provides a powerful model for understanding the cultural and political manifestations of neoliberalism, in which state policies synchronize with cultural

practices to apply market-based individualism as a governmental rationale across the institutions and practices of everyday life (McCarty 2007 s.21)

Laurie Oullette och Susan Murray (2004) är i artikeln *Reality TV: Remaking Tv Culture* inne på samma spår som McCarty. Oullette och Murray menar att reality-program är en plats i TV där ett nyliberalt ideal i förhållande till medborgarskapet exponeras. Oullette och Murray exemplifierar bland annat med programmet *Expedition Robinson* och menar att det i ett sådant program förmedlas en bild där de samhälleliga relationerna bygger på individuell tävlan och själv-företagsamhet. Oullette och Murray menar att detta är något som ligger i linje med det som kan uppfattas som ett gott nyliberalt medborgarskap.

Vi har inte funnit någon motsvarande svensk forskning, varken i form av kritik mot genren eller som studerat just den subgenre av reality-program vi har valt att undersöka. Däremot fann vi annan samhällsvetenskaplig forskning som rörde genren. I studien *Verklig underhållning Dokusåpor, publik, kritik* undersöker Edin (2005) kvinnors reaktioner och reflektioner kring reality-program. Studien är baserad på semistrukturerade gruppintervjuer i syfte att initiera samtal mellan deltagarna, studera deras interaktion och argumentation, samt att försöka förstå hur de själva definierar och förstår sitt tittande på programmen (ibid s.33). Till skillnad från vad McCarty och Oullette beskriver menar Edin (2005 s.89) att genren inte alls är av uppfostrande natur. Enligt Edin är det tvärtom, då hon menar att programmen inte förmedlar någon särskild syn på världen och att det är upp till publiken själva att avgöra vad som är betydelsen och meningen i programmets innehåll. En annan svensk forskare, Ganetz (2011) undersöker reality-programmet *Fame factory* och diskuterar hur kön produceras och reproduceras utifrån kontexten av detta talangjaks-program. Genom att studera nyckelepiser i serien drar Ganetz slutsatsen att programmet huvudsakligen vilar på traditionella förställningar om maskulinitet, femininitet och sexualitet, men att det även förekommer överträdelser som underminerar hegemoniska strukturer.

4 Teori

4.1 Foucaults maktbegrepp

Foucaults maktbegrepp skiljer sig i mångt och mycket från andra traditionella sätt att se på makt.

Foucault menar att makten inte finns i strukturer, individer eller ideologier utan han menar att makt är något som existerar i relationer och kommer till sitt uttryck genom handling (Alvesson, Sköldberg 1994). Makt förstås som ett styrkeförhållande där vissa individer eller grupper utövar makt mot andra i existerande ojämlika och rörlig relationer (Hörnqvist 1996). Makt är alltså inte en individ eller gruppens egenskaper eller privilegium utan det är själva relationen mellan grupper eller individer (ibid). På så vis är alla sociala relationer även maktrelationer eller styrkeförhållanden som påverkas av individuella skillnader (Hörnqvist 2012). Dessa skillnader kan röra sig både inom strukturella förhållanden såsom kön, etnicitet, klasstillhörighet, men det kan också vara individuella särdrag såsom verbal förmåga, fysisk styrka och erfarenhet (Hörnqvist 1996). De individuella särdragen och strukturella förhållandena är i sig inte det centrala för Foucaults maktbegrepp men de kan mycket väl påverka det som Foucault vill komma åt nämligen de tekniker och procedurer som används i utövandet av makten (1994). För att förtydliga detta så skriver författarna Alvesson och Sköldberg i boken *Tolkning och reflektion* följande:

Maktrelationer kan bäst förstås utifrån de tekniker och former som de uttrycks i. Det är utövandet av makt som är det centrala, de praktiker, tekniker och procedurer vilka ger effekt åt makten. Det är i och med detta som vi kan tala om makt på ett fruktbart sätt, menar Foucault (Alvesson och Sköldberg 1994 s.303).

Då makt hittas i relationer finns den således överallt och går därför inte att isoleras till någon särskild enhet eller suveränitet såsom stat, aktörer eller institutioner (ibid).

4.2 Pastoralmacht

I Foucaults maktteori har vi valt att använda oss av pastoralmacht som utgångspunkt för vår analys. Detta begrepp myntades efter att Foucault (1983) undersökt den maktrelation som existerade mellan de kristna institutionerna och medborgarna under den tid då kyrkan hade betydligt mer makt över befolkningen än vad den har idag. Under denna tid hade kyrkan ofta en central roll i medborgarnas liv, de som hade olika ämbeten inom denna institution (pastorer/präster/kyrkoherdar) hade också ett stort inflytande över församlingsmedlemmarna. I rollen som ämbetsman i kyrkan ingick ett ansvar att sörja för församlingsmedlemmarnas väg till frälsning. För att hjälpa församlingsmedlemmarna att nå detta krävdes att ämbetsmännen hade stora inslag av kontroll över individerna. Individerna skulle godtyckligt vara beredda att dela med sig av sina innersta tankar eller ”sjäsliga hemligheter”

så att ämbetsmännen fick insyn i detta och även förtroendet att styra dem om personen i fråga ej var på rätt väg (Järvinen 2002 s.257).

Foucault (1983) gjorde en tydlig distinktion mellan den pastorala makten och den då rådande kungliga makten. Den kungliga makten kräver att medborgarna villigt skall offra sig för att säkra konungariket framtid så skall den pastorala maktinnehavaren vara beredd att bli något av en martyr genom att offra sig för ”massorna” (likt hur Jesus hängde på korset) (Foucault 1983).

Pastoralmakten var kyrkans medel för att säkra de rättroendes väg till frälsning i livet efter döden.

Nuförtiden har denna form av makt anammats av andra yrkesgrupper såsom socionomer, lärare, psykologer, poliser och andra människobehandlande yrkesgrupper (Järvinen 2002 s. 258). I nutid handlar inte den pastorala makten på samma sätt om att nå frälsning efter döden utan snarare om att nå frälsning under tiden personen ifråga är vid liv. Detta kan nås genom att få en (relativt) god hälsa, livskvalitet, sysselsättning och trygghet. Dock finns det fortfarande stora inslag av krav på en öppenhet från individens sida som ska vara beredd att redogöra för sina problem och svagheter (ibid).

4.3 Doxa och symbolisk makt

Teoretiskt har vi även utgått från idén om att systemet skapar klienten, vilket innebär att klienten i systemet/socialarbetaren primärt kommer att definieras utifrån det institutionella sammanhang och de serviceformer den kan tillhandahålla, inte utifrån klientens behov och önskemål. Klientens problem stöps om så att de passar in i organisationens regler och rutiner, vilket bland annat resulterar i att det är den på förhand givna organisatoriska inramningen som avgör vem som överhuvudtaget kan bli definierad som klient (Järvinen 2002 s.261). Det teoretiska innehållet i detta bygger huvudsakligen på Pierre Bourdieu och hans teorier om doxa och symbolisk makt (ibid).

Enligt Bourdieu är doxa ett professionellt fälts uppfattning om vad som är rätt och fel, normalt och onormalt, naturligt och onaturligt. Ställt i relation till socialt arbete kan detta till exempel innebära att olika områden eller fält inom det sociala arbetet har olika doxa. Alltså att verksamheter, som exempelvis frivården, missbruksbehandling och aktivering av arbetslösa, alla har en specifik professionell självförståelse om deras viktigaste funktioner och typiska samarbetspartners, deras definitioner och föreställningar av klienter, eller deras förklaringsmodeller då det gäller uppkomsten av sociala problem (ibid).

Begreppet doxa är i sin tur kopplat till det fenomen Bourdieu väljer att kalla symbolisk makt eller symboliskt våld, vilket innebär att maktutövningen inom ett fält utgår från dess doxa. Med det menas att de milda osynliga formerna av våld, som aldrig uppfattas som våld, som vi inte påtvingas utan väljer, och härstammar från de uppfattningar och handlingsmönster som kännetecknar det specifika fältet (Järvinen 2002 s.256).

Detta innebär alltså att olika yrkesfält inom socialt arbete, beroende på deras olika problemförståelse och rutiner, har olika sätt att utöva makt. Det de däremot har gemensamt är att makten de utövar aldrig erkänns, utan den ligger alltid dold i generositet, välvilja, hjälp och uppfostran. Resultatet blir det Bourdieu kallar gåvorelationen, vilket syftar på relationen mellan givare och mottagare och hur den som ger alltid försätter den som mottar gåvan i beroendeställning (Järvinen 2002a). Detta gör att relationen mellan social arbetare och klient per definition alltid är asymmetrisk, då klienten aldrig kan återgälda hjälpen (Järvinen 2002 s.272).

5 Metod

5.1 Val av metod

Inför skrivandet av detta arbete behövde vi göra ett val om huruvida studien ska ha en kvalitativ eller kvantitativ inriktning. Den kvalitativa metoden är ämnad för att identifiera olika företeelser eller egenskaper i det som undersöks, medan den kvantitativa metoden är bättre lämpad för att finna samband mellan olika fenomen eller att pröva hypoteser. Inom den kvalitativa metoden ges forskaren ett större utrymme för egna tolkningar medan den kvantitativt inriktade forskaren söker efter kausala (orsaks-) samband (Starrin, Svensson 1994). Då vi i våra frågeställningar söker efter olika företeelser som ges ett stort tolkningsutrymme har vi valt att använda oss av kvalitativ inriktad metod i vår uppsats.

Som metod har vi valt kvalitativ innehållsanalys. En innehållsanalys kan göras både kvalitativt och kvantitativt. Gemensamt för både den kvalitativa och kvantitativa innehållsanalysen är att det är en metod där textinnehållet av det som skall undersökas beskrivs på ett systematiskt sätt. Skillnaden mellan kvantitativ och kvalitativ innehållsanalys är att i den kvantitativa innehållsanalysen räknas

eller mäts företeelser (ord) i texten medan den kvalitativa innehållsanalysen syftar till att göra tolkningar på dessa företeelser (Bergström, Boréus 2005). Valet av att använda kvalitativ innehållsanalys har i vår studie inneburit att vi har gets verktyget att söka efter dessa företeelser och att därefter organisera dem genom att föra in dem under olika teman. För att göra detta något mer konkret för hur vi har arbetat så har vi exempelvis en frågeställning som handlar om hur hjälpen i programmen motiveras. När vi utefter denna frågeställning gick igenom vårt material blev vår uppfattning att den hjälp som tillhandahölls var villkorad. Alltså det fanns utifrån de olika programmen olika krav att uppfylla på de personer som erhöles hjälp. Kraven som villkorade hjälpen var alltså specifika för vart och ett av de tre olika programmen. Genom att använda kvalitativ innehållsanalys kunde vi för vart och ett av programmen leta efter företeelser som fungerade som antydningar mot hur det specifika programmet villkorade hjälpen, av de företeelser vi fann utarbetade vi våra olika teman.

Då vi använder oss av den kvalitativa formen av innehållsanalys används ett induktivt angreppssätt. Med detta menas att det är arbetet kring materialet som formar de olika teman, teorier och frågeställningar. Således har vi gets möjligheten att revidera teori, teman och frågeställningar under arbetet kring materialet (Bryman 2011). Innehållsanalys kan göras på många olika typer av medier: böcker, tidningsartiklar TV-program, internetsidor med mera. Då innehållsanalysen syftar till att analysera texter är det en förutsättning för den som analyserar exempelvis tv-program att råmaterialet transkriberas. (Bryman 2011). Då vi använder oss av TV-program var det alltså för oss en nödvändighet att transkribera vår empiri.

5.2 Metodens begränsningar och förtjänster

Ett enda markant ord eller fras kan förmedla en innebörd som inte alls står i proportion till dess frekvens (Scott 1990 s.32). Det är framförallt just detta som gjort att vi har föredragit en kvalitativ ansats framför en kvantitativ, eftersom det ger oss möjligheten att göra mer än att räkna förekomsten av särskilda ord, vilket hade varit fallet om vi valt att arbeta kvantitativt. Genom att använda kvalitativ inriktning har vi gets ett större utrymme att göra tolkningar av betydelsen av de språk som används i programmen och de situationer som deltagarna befinner sig. I likhet med vad May (2001) menar med att metodens stora förtjänst ligger i dess flexibilitet har vi upplevt att den inte bara tillåtit oss att betrakta på vilka sätt som meningar skapas, utan också på hur meningar utvecklas och tillämpas i programmen. Detta då den kvalitativa innehållsanalysen bygger på ett

processtänkande och att dokumentet ingår i en social kontext där texten, författaren och läsaren utgör huvudkomponenterna i den process som meningskonstruktionen utgör och som omfattar den avsedda meningen, uppfattad mening och textens inre mening (ibid).

Detta öppnar dock samtidigt upp för subjektiva tolkningar av materialet. Att vi har sökt våra svar i något som redan är nedskrivit betyder att vi inte har kunnat förvänta oss att ställa en fråga och få ett svar (Aspers 2011 s.203), utan vi har i mångt och mycket varit beroende av våra egna tolkningar av materialet. Bryman (2009) menar att det är nästintill omöjligt att utforma ett kodningssystem som inte inrymmer ett visst mått av tolkning från kodarnas sida. Då målet är att koda latent kan detta även leda till att man utifrån materialet drar ohållbara slutsatser. Samtidigt begränsas risken för den subjektiva tolkningen av att vi inte kan få språket att betyda vad som helst. Kunskap uppstår och utprovas i ett socialt och samhälleligt sammanhang och är underkastad sociala och samhälleliga strukturer. Därför har alla abstrakt möjliga konstruktioner inte varit tillgängliga för oss (Thomassen 2005 s.207). Vi har exempelvis varit bundna av våra teorier, vilket har bidragit till att begränsa det eventuellt subjektiva tolkningsutrymmet.

Faktumet att vi utgått från en redan nedskrivna källa har inneburit att det även har varit svårt att ställa ”varförfrågor” (Bryman 2011). Vår metod har till exempel inte gett oss möjligheten att varken ställa frågor till de som medverkar i eller står bakom programmen vi har undersökt. Vårt metodval har därför gjort det omöjligt att ställa frågor om och kring deltagarnas eventuella intentioner och motiv rörande deras bidrag till innehållet i programmen.

5.3 Val av empiri och avgränsningar

Vi intresserade oss för att analysera reality-program eftersom det är ett aktuellt fenomen som har fått ett starkt fäste i det svenska folkhemmet. Då realitygenren är ett vida spritt fenomen även internationellt fanns det för oss både svenska och utländska program att välja mellan för vårt arbete. Utöver detta var det viktigt att vi hittade en realitygenre som passade för vår analys. Vi valde att använda oss av svenska reality-program av den enkla anledningen att det är i Sverige vi bor och verkar och att arbetet således blir mer relevant för oss. Då vi för närvarande studerar på Socialhögskolan och i framtiden ämnar att arbeta med människor som av olika anledningar har drabbats av sociala problem var det för oss naturligt att studera sådana reality-program som erbjuder

någon form av stöd eller hjälp på just sociala problem.

5.4 Att analysera ett eller flera olika program?

Som nämnts ovan var det för oss centralt att finna program där det erbjöds någon form av hjälp på sociala problem. Vår tanke var också att finna program där den hjälpsökande fick ett stort utrymme och där vi som teve-tittare bjuds in att för en tid ta del av dennes vardag. Under tiden för urvalet diskuterade vi huruvida vi skulle använda oss av ett program eller flera olika. Som vi beskriver utförligare nedan så föll valet på att använda oss av flera olika program och vi var intresserade av att se om det fanns gemensamma beröringspunkter kring våra frågeställningar och teorier i de olika programmen.

Det program som först väckte vårt intresse var *Den hemlige miljonären*. Från början var tanken att vi endast skulle använda oss av olika avsnitt av detta program i arbetet. Efter att ha tittat på ett antal olika avsnitt blev det uppenbart för oss att de var slående lika. Avsnitten följde strikt samma mall och det som skiljde dem åt var egentligen bara deltagarna och deras verklighet. Med andra ord så var deltagarna, miljöerna och problemen nya för vart avsnitt men uppbyggnaden i avsnitten var alltid densamma. Vi funderade på om det fanns en risk i att vi skulle komma fram till samma slutsatser i de olika avsnitten eftersom programmen var så lika, vilket skulle kunna innebära att analysen skulle bli alltför präglad av upprepningar. Det fick oss att börja diskutera kring att även använda oss av andra program. Därför började vi söka efter andra TV-program i samma genre att använda för vår uppsats. Valet föll på att även använda oss av *Sofies änglar* och *Lyxfällan* som även de, precis som *Den hemlige miljonären*, strikt följer sina produktionsmallar. Genom att använda tre olika reality-program är vår förhoppning att vårt arbete ger en mer övergripande bild än om vi endast hade använt ett program.

Vår avsikt är också att undersöka om programmen förmedlar en samstämmig bild eller ej och att belysa vilka skillnader och likheter vi kan finna i de olika programmen. Vi har också valt att analysera ett enskilt avsnitt vardera av de tre olika programmen. Att använda fler avsnitt hade kunnat ge en bredare bild av det som vi vill utforska men vi valde att avstå från detta eftersom arbetet då skulle bli allt för omfattande.

5.5 Tillvägagångssätt och arbetsfördelning

Efter att vi valt ut de program som vi ville använda till vår innehållsanalys så började vi med att transkribera dem. Vi erfor att transkriberingen hjälpte oss på flera olika plan. Detta genom att innehållet i programmen blev mer överblickbara när innehållet fanns nedskrivet vilket för oss gjorde det enklare att finna företeelser och mönster som vi senare använde i kodningen. Vidare behöver den som transkriberar göra ett val om materialet ska skrivas ner med eller utan små korrigeringar. Detta bland annat på grund av att det finns en skillnad på hur vi uttrycker oss i vardagligt tal jämfört med hur vi uttrycker oss i skrift (Aspers 2011 s.149). Inför transkriberingen av programmet *Den hemlige miljonären* så övervägde vi om vi skulle göra små justeringar av det som sades. Detta eftersom flera av deltagarna i programmet var av utländsk härkomst och talade med bruten svenska. Dock kom vi fram till att inte göra några justeringar eftersom vi menar att även om det som sades inte alltid var korrekt formulerat så är det ändå ett individuellt sätt att uttrycka sig (ibid s.149). Av tidsskäl valde vi att inte beskriva närmiljön i sammanhanget alltför utförligt.

Efter genomläsning och diskussion av det transkriberade materialet kom vi så småningom fram till hur våra frågeställningar skulle formuleras. När vi sökte efter svar på våra frågor kodade vi materialet genom en något modifierad version av Håkan Jönssons (2010) analyschema. Analyschemat är upprättat som så att den utgår ifrån ett specifikt förutbestämt problem, i analyschemat ställs därefter frågor kring olika centrala delar och nyanser av det utvalda problemet såsom frågor kring problemets karaktär, bakgrund och eventuella lösningar (ibid s.8). Istället för att föra in ett problem att utgå ifrån använde vi våra frågeställningar och genom analyschemat lyckades vi finna olika nyanser på de olika frågeställningarna (se bilaga). Detta gav oss en fördjupad bild av frågeställningarna och ledde fram till de teman som vi anser vara adekvata för att svara på våra frågor. De teman som vi fann var specifika både för vart och ett av programmen och för varje frågeställning. Sammanlagt blev det nio olika teman, där varje frågeställning fick ett eget tema i de tre olika programmen. Resultatet av kodningen använde vi sedan till grund för arbetet i vår analys. Genom kodningen upplevde vi att vi lyckades belysa våra teman och frågeställningar ur flera olika perspektiv. Därför fungerade kodningen som en vägvisare till vår analys. Vi märkte under arbetets gång att det var tacksamt att använda oss av det induktiva förhållningssättet då vi ansåg det absolut nödvändigt att vid flertalet tillfällen revidera både våra frågeställningar och teman.

Under uppsatsskrivandets gång har arbetsfördelningen varit varierad. Till att börja med arbetade vi mycket gemensamt för att först få en solid grund med arbetet att arbeta vidare med. Därefter delade vi upp mycket av skrivandet men vi stämde kontinuerligt av med varandra för att vi inte skulle dra arbetet i två olika riktningar. Vissa delar av arbetet såsom frågeställningar, kodning och slutdiskussion har vi bedömt som att vara så viktiga att vara enade kring så att vi sett det som nödvändigt att utforma dem tillsammans. Andra delar av arbetet exempelvis stora delar av metoddelen har vi skrivit var för sig.

5.6 Förförståelse

Realitygenren har ofta anklagats för att exploatera människor. Förnedrings-tv är ett exempel på ett epitet genren ofta får dras med. Ofta har det handlat om att tv-bolagen har anklagats för att cyniskt utnyttja mänsklig svaghet i syfte att underhålla. Det kan bland annat ha handlat om förödmjukande utröstningsprocedurer eller att gratis alkohol har delats ut till programmets deltagare. Resultatet har allt som oftast varit fler rubriker i tidningarna, vilket lett till att än fler tittare har dragits till programmen (Edin 2005 s. 17, 18, 19) Gratis alkohol eller förnedrande utröstningsprocedurer förekom inte i de program som vi valt till vår undersökning, dock kommer den debatt som har förts kring genren självklart ändå att ha präglat vår syn. Dessutom betraktar vi inte de program vi har valt, trots avsaknad av fylleskandaler och utröstningsmobbing, att vara helt etiskt oproblematiske. Vi menar att det även i dessa program finns ett element av exploatering. Även om programmen slutar lyckligt och att deltagarna verkar få den hjälp de behöver blir ändå deras utsatthet oundvikligen ett inslag i underhållningen. Att vi har kommit till en sådan slutsats gör oss medvetna om att det kan ha påverkat vår inställning till ämnet och sättet vi besvarar våra frågeställningar. Samtidigt har det inte varit vår avsikt att undersöka i vilken mån deltagarna egentligen får hjälp eller om de på något sätt känt sig utnyttjade av produktionen, utan kort och gott vilken bild programmen förmedlar.

5.7 Validitet

Validitet innebär att en studie faktiskt undersöker det som ämnas att undersökas medan reliabilitet innebär tillförlitlighet i en studies resultat (Jönsson 2010). I en kvalitativ studie som vår så handlar

det om huruvida vi lyckats svara på syftet och våra frågeställningar (Bryman 2011). För att få en god validitet i vår studie var det därför viktigt att i ett första led se till så att kodningen som vi gjorde på materialet verkligen svarade på det som vi ämnade att undersöka, alltså att kodningen var i relation till frågeställningarna. Därefter var det i analysdelen viktigt för oss att på ett förhoppningsvis tydligt vis binda ihop resultatet av kodningen med den metod och de teorier vi valt att använda. Något som kan minska validiteten är forskarens egen förförståelse eller förutfattade meningar kring det som ämnas undersökas (ibid). Alltså att forskaren på förhand har subjektiva antaganden om det som ska undersökas. Detta är något som vi inte helt och hållet kan komma ifrån i vårt arbete men vi menar att vi är väl medvetna om vår förförståelse och förutfattade meningar och vi menar också att vi har varit hjälpta av att vi har varit två personer med olika tankar kring vårt material. På så vis har de diskussioner vi fört med varandra om materialet förhoppningsvis gjort att våra förutfattade meningar har blivit mer nyanserade.

5.8 Reliabilitet

Reliabilitet innebär tillförlitligheten i en studies resultat. En faktor som påverkar reliabiliteten är replikationen. Replikation innebär att studien skulle få en hög samstämmighet om den gjordes på nytt (Bryman 2011). Då det i kvalitativ forskning finns ett stort utrymme för forskarens egna tolkningar ställs inte samma krav på replikerbarhet som om studien hade varit kvantitativ. Anledningen till detta är att reliabilitet (precis som validitet) är begrepp som är sprungna ur den kvantitativa forskningstraditionen, som är mer inriktad på det som är mätbart (ibid). Således finns det inom den kvalitativa forskningstraditionen andra sätt att nå hög reliabilitet. Ett sätt att uppnå hög reliabilitet i en kvalitativ studie är att vara noggrann i studiens alla led och på så vis undvika felkällor (ibid). Vi menar att vi har uppnått god reliabilitet genom att vi för det första har varit noggranna med transkriberingen av vårt material. Då vi använder oss av sekundärt material har det inte funnits stort utrymme för oss att på något vis manipulera materialet. Rörande kodningen så skriver Alan Bryman(2011) om begreppet *interbedömmarrelabilitet* vilket syftar till att de som kodar både skall vara konsekventa och objektiva under kategoriseringen i kodningen (Bryman 2011 s.296). Då vi (som nämns i stycket om validitet) har egna förutfattade meningar kring vårt material fanns det en risk för att detta skulle påverka hur vi kategoriserade i de analyscheman som vi gjort. Vi bemötte detta genom att noggrant diskutera sinsemellan när vi kategoriserade vår empiri i våra analyscheman.

5.9 Etiska överväganden

Att bedriva forskning kring människor innebär att de som ingår i studien mer eller mindre kommer att exponeras i den publicerade texten. Då det som i vår studie handlar om människor som befinner sig i prekära sociala situationer är det av vikt att de som ingår i studien inte lider men av olika slag på grund av sitt deltagande. Därför finns det, för den som utför undersökningar som berör människor, olika etiska överväganden att beakta (Bryman 2011 s. 121,132). Forskningsrådet HSFR (Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet) (2012) har formulerat individskyddskravet som konkretiseras av fyra olika krav som forskaren skall överväga:

Informationskravet: Att de som ingår i studien informeras om att det deltagandet sker på frivillig basis samt att de ges information om studiens syfte.

Samtyckeskravet: Att forskaren bör inhämta samtycke från dem som ingår i studien.

Konfidentialkravet: Att de som ingår i studien skall skyddas från att uppgifter som kan röja deras identitet exponeras.

Nyttjandekravet: Att de uppgifter om enskilda individer som samlats in används just för den specifika undersökningen (Vetenskapsrådet 2012 s.7-14).

Då empirin i vår studie består av sekundärt och offentligt material i form av teve-program som även finns tillgängliga på respektive programs hemsida på internet menar vi att vi inte är bundna till att tillämpa individskyddskravet i samma grad som om vi hade använt sekretessbelagda källor eller av primär empiri. Därför har vi inte tillämpat vare sig informationskravet eller samtyckeskravet. Vad gäller konfidentialkravet så nämner vi dom som ingår i studien endast vid förnamn. Det är dock ingen omöjlighet att spåra individernas fulla identitet för den som vill göra sig omaket att söka upp denna information genom att ta del av programmen på internet. Det är också viktigt att föra fram att det primära i vår studie inte är de individer som ingår programmen utan deras roller, hjälpen samt maktförhållandena. Angående nyttjandekravet så har vi inget intresse i att använda det insamlade materialet i något annat syfte än till uppsatsen. Då empirin för studien utgörs av sekundärt material kommer vi att söka svar på våra frågeställningar i utsagor som individer gör som inte var skapta för att besvara just våra frågeställningar. Med andra ord så kan det te sig etiskt problematiskt att vi gör tolkningar av vad någon säger i ett annat syfte än att det ska stämma in på våra frågeställningar. De

personer som är i centrum för vår analys kommer alltså inte ges tillfälle att direkt yttra sig om det som vi ämnar att undersöka. Här är det viktigt att föra fram att det inte är individerna i sig som vi vill undersöka utan snarare de deltagarroller som de tilldelas.

6 Presentation av empiri

Om programmen

Vi har valt att använda vardera ett avsnitt av följande serier: *Den hemlige miljonären*, *Lyxfällan* samt *Sofias Änglar*. Vi menar att dessa program är väl förankrade hos tv-tittarna i landet. Detta grundar vi dels på att programmen visas under så kallad ”primetime” eller med andra ord bästa sändningstid då tittarsiffrorna är som högst, mellan klockan 20-22 (nationalencyklopedin 2012). Både tv3 och kanal 5 har en räckvidd på cirka 17 procent. Med detta menas att 17 procent av befolkningen i landet kollar dagligen på dessa kanaler sammanhängande i åtminstone fem minuter (MMS 2012).

Att programmen är väl förankrade hos TV-tittarna grundar vi också på det faktum att enskilda program ur dessa programserier är bland de mest sedda för sina respektive kanaler under år 2011. Ett enskilt program av *lyxfällan* som sändes den 3 mars kl 21:00 var med 660 000 tittare det tionde mest sedda programmet på tv3 under 2011, de program som hade högre tittarsiffror var enskilda matcher ur olika idrottsevenemang. *Sofias Änglar* och *Den hemlige miljonären* som båda visas på kanal 5 har också enskilda program som placerar sig bland kanalens mest sedda under 2011. *Sofias änglar* som visades den 8 mars kl: 20:00 och *Den hemlige miljonären* som visades samma dag men en timme senare med vardera 480 000 tittare hamnar på delad åttonde plats av kanal 5:s mest sedda program under 2011 (ibid).

Sofias Änglar

Sofias änglar är ett program som ursprungligen producerats i Sverige av produktionsbolaget Venue media. Programmet visas på kanal 5 och på kanalens hemsida ges följande presentation.

”Ibland är livet fruktansvärt orättvist. Trots att man sköter sitt jobb, klär på barnen varma

kläder, skänker pengar till hjälporganisationer och älskar sin nästa drabbas vissa människor ändå av olycka. I Sofias änglar får de rutinerade programledarna Johnnie Krigström, Mattias Särholm och Sofia Wistam chansen att hjälpa just dessa människor. Det kan vara familjer som drabbats av olyckor, otur, en ekonomisk kris på grund av sjukdom, brand eller kanske en familjemedlems för tidiga död.” (kanal5 2012a)

Lyxfällan

Lyxfällan är ett program som ursprungligen producerats i Sverige av produktionsbolaget Strix television. Programmet visas på tv3 och på kanalens hemsida ges denna korta presentation.

“I Lyxfällan får vi följa med till det svenskarna ser som sitt allra mest privata – ekonomin.” (tv3 2012)

Den hemlige miljonären

Den hemlige miljonären är ett program som ursprungligen producerats i England av produktionsbolaget Mastiff. Programmet visas på kanal 5 och på kanalens hemsida ges följande presentation.

“Sju miljonärer lämnar sitt trygga liv för att under täckmantel som volontär, söka upp människor i stort behov av hjälp. I slutet av vistelsen väntar förhoppningsvis en stor överraskning när miljonären berättar att de vill lämna en summa pengar från sin privata förmögenhet.” (kanal5 2012b)

7 Analys

I analysen har vi undersökt programmen utifrån idén att vart och ett av programmen följer en doxisk logik, där maktutövning sker genom ett förutbestämt mönster som i sin tur bidrar till att forma deltagarna, deras problem och möjligheter att lösa dem. Vi har även letat efter beröringspunkter mellan vad Foucault (1983) avser med sitt pastoralmaktsbegrepp och hjälpen i programmen. Eftersom det är tre helt skilda produktioner har vi valt att analysera var och ett av programmen för sig.

7.1 Sofias Änglar

Sammanfattning av avsnittet

Conny har under ungefär tio års tid lidit av värk och trötthet. Han har trots kontakt med olika läkare varken kunnat få hjälp eller en diagnos. När Sofia tillsammans med snickarna Johnny och Mattias kommer till undsättning är situationen kritisk. Utan diagnos riskerar Conny att bli utförsäkrad, vilket betyder att hans redan haltande ekonomi kommer att försämrats ytterligare. Hans boendesituation hjälper heller inte hans tillstånd, då han tillsammans med sin dotter bor i en sportstuga som lider av Connys egna renoveringsförsök och problem med att hålla värmen. Johnny och Mattias uppgift blir att renovera Connys stuga och på så vis ge honom en dräglig boendesituation. Sofia tar hand om det praktiska och hjälper under programmets gång bland annat Conny med att få en diagnos.

7.1.1 En frälsning genom nystart

I början av programmet och redan innan vi har hunnit blivit introducerade till avsnittets huvudaktör Conny ges vi av Sofia en idé om vad vi kan komma att förvänta oss utav de som deltar i programmet. Utöver att Sofia i programmet har rollen som följeslagare och konsult till programmets deltagare agerar hon även värdinna i programmet och det är i egenskap av detta hon ger den självpresentation av programmet som först beskriver vem det vänder sig till.

(Sofia)

Tillsammans med Johnny och Mathias har jag fått möjligheten att hjälpa människor som ett eller annat sätt har haft otur i livet. Det kan vara en olycka, sjukdom eller ödet som gjort att livet tagit en helt annan vändning än planerat. Genom att börja göra i ordning hemma kan vi förhoppningsvis skapa en nystart och vända livet till det bättre.

Här menar vi att det som skulle liknas vid programmets doxa börjar framträda. Detta då Sofia bland annat, enligt det doxiska begreppet, avslöjar något om självförståelsen av hennes Johnny och

Mathias roll (Järvinen 2002 s.255). Om detta sägs dock inte mycket, utan det enda vi får veta är att hon ser det som en möjlighet, vilket avslöjar att hon ser att hennes deltagande kommer återgäldas henne på något sätt. I presentationen uppger hon även vilka föreställningar och definitioner programmet har av sina deltagare, då hon erbjuder en förklaringsmodell på uppkomsten av deras problem (Ibid s.255). Den generella beskrivningen Sofia ger är att det rör sig om personer som har haft otur i livet. Hon räknar upp olycka, sjukdom eller ödet som exempel, vilket ger en definition och förklaring av deltagarnas problem som något de själva inte har haft makten att styra över. Något som blir än tydligare när vi introduceras till programmets huvudaktör Conny. Det av avslöjas även hur programmet har tänkt att lösa deras deltagarnas problem. Metoden programmet framförallt sätter tilltro till är ett iordningställande av deltagarens hem, vilket programmet uttrycker en förhoppning om ska leda en nystart i deltagarens liv.

Den huvudsakliga definitionen av karaktärens problem ska alltså vara något som deltagaren själv inte har haft makten att styra över, något som blir än tydligare då avsnittets huvudperson Conny introduceras. Den lösning och hjälpmetod programmet framförallt sätter tilltro till är ett iordningställande av deltagarens hem, vilket programmet uttrycker en förhoppning om ska leda en nystart i deltagarens liv.

Just begreppet nystart, som används flitigt i avsnittet, ser vi som programmets version av vad Foucault (1983) menande med den moderna pastorala frälsningen. Alltså att hjälpen avser att ge en frälsning, men då inte i traditionell religiös mening, där den förväntas komma efter döden, utan att frälsningen sker här och nu genom att den utlovar hälsa, välmående, livskvalitet, trygghet och säkerhet. Att programmet gör anspråk på att utlova någon form av frälsning antyds redan i programmets titel. Programmets änglar, vilket syftar på snickarna Johnny och Mathias, har i linje med vad Foucault avsåg ingen religiös anknytning, utan deras uppgift är att bygga om deltagarnas hem, vilket ger ett resultat som kan liknas med det som utlovas av den moderna pastorala frälsningen.

Genom att vi visas ett montage från tidigare episoder blir vi som tittare varse vad vi kan förvänta oss om hur denna frälsning går till. Vi får där se bilder på deltagare från tidigare avsnitt ge uttryck för hopplöshet och sorg genom att vi bland annat visas bilder från sjukhus och människor i tårar. Detta byts hastigt ut mot bilder där vi får se hur programmets hjälpare ankommer, varpå fokus i

montaget flyttas till änglarna Johnny och Mathias arbete med att ”frälsa” deltagarnas hem, vilket slutligen resulterar i att bilder visas där deltagarna på olika sätt återfått sin hälsa och livsglädje.

Hjälp till den hjälplöse ängeln

När vi väl får träffa avsnittets huvudperson Conny är vi alltså som tittare redan välinformerade om vad vi har att vänta. Inte helt oväntat handlar Connys svårigheter, i linje med vad vi tidigare har fått veta om deltagarnas problemprofil, om att han själv stått maktlös för sitt öde och att hans hem därför är i behov av renoveringen. Conny har nämligen haft oturen att ha drabbats av en mystisk sjukdom som gör att han i tid och otid lider av trötthet och värk. Conny har på grund av detta inte kunnat slutföra en egenpåbörjad renovering av sin stuga, vilket har lett till att han utöver sjukdomen plågas av ett hem där näst intill ingenting är iordningställt. Dessutom har Conny problem med både läkare och försäkringskassan. Detta då läkarna inte kan ställa någon diagnos på honom, vilket har gjort att försäkringskassan inte längre ser honom som behörig till ersättning genom sjukpenning. Skräckscenariot för Conny är om han blir tvungen att istället erhålla socialbidrag, vilket för honom hade inneburit en lägre levnadsstandard och att han därmed kan bli tvingad att lämna sitt hem.

Det vi menar är centralt i Connys berättelse och vad som gör att han uppfyller programmets problemdefiniering är att han inte på något sätt kan hållas ansvarig för sin olycka, utan, precis som Sofia berättar om programmets deltagare i inledning, är problemen ett resultat av omständigheter Conny inte själv har kunnat påverka. Utöver att denna berättelse etableras i presentationen av Conny ges bilden av honom som ett offer för sitt öde kontinuerligt under programmets gång. Sofia ger efter varje reklampaus en redogörelse för Connys situation, vilket ytterligare bidrar till att ge en påminnelse och en bekräftelse om hur Connys livshistoria hänger samman med programmets problemdefinitioner och självförståelse.

(Sofia)

Conny bor i en gammal sommarstuga som han har försökt renovera. Den är dåligt isolerad och en kombination av långvarig sjukdom och av att inte bli trodd gör att huset är helt förfallet, något som Conny och Emilia har bott i de senaste fem åren. Pressen är stor på Conny nu, han riskerar att snart bli utförsäkrad och därmed få ännu mindre pengar att leva på. Och han har inte orken att göra klart huset.

Det är också innehållet i denna återkommande berättelse som gör Conny till en värdig hjälpmottagare. Detta då den framförallt bidrar till att etablera en legitimerande logik, där vi menar att idén om frälsning spelar en central roll. Att det tidigt och återkommande i programmet etableras att Conny genom sin hjälplöshet står utan synd inför egen situation gör nämligen att hjälpen, och därmed frälsningen, kan ges utan några uttalade krav om motprestation. Detta innebär att Conny varken praktiskt eller materiellt behöver göra någon uppoffrande handling för att göra sig själv värdig. Däremot finns det outtalade krav och förväntningar på honom på en symbolisk nivå, vilket vi kommer att redogöra för senare i analysen.

Även om hjälplösheten i Connys historia är central är det inte enbart den som gör Conny värdig att motta programmets frälsning. Detta då det visar sig att även Conny, likt sina frälsare, är något av en ängel. Vittnesmål som ges från hans närmaste ger bland annat bilden av en generös ,självuppoffrande, sparsam och strävsam individ, vilket ytterligare stärker incitamenten för programmets generösa gåvor. Exempelvis vittnar Connys dotter Emilia, trots den svåra situationen, där Conny dessutom är ensamstående, om en väldigt snäll och humoristisk pappa som hon har en god relation till.

(Emilia)

Min relation till pappa den är jättebra. Han har humor och bryr sig om mig. Det känns ju inte bra att han har ont och så. Man ser att han lider av det.

I sin tur vittnar Conny självuppoffrande om hur dottern är det som får honom att orka fortsätta sin kamp.

(Conny)

Om Emilia inte hade funnits så vet jag inte var jag hade varit idag. Det är det bästa som har hänt i mitt liv och det är väl alltså så det största delen i att man kämpar är väl för hennes skull då att, att hon ska få det bättre.

Conny blir på så vis någon som programmets hjälpare kan spegla sig i. Han är liksom dom själva en god och hjälpsam människa. Wiseman (1970) skriver om detta, fast då i relation till socialt arbete. Om hur socialarbetaren tenderar att sympatisera med klienter vars livshistoria de själva kan leva

sig in i. Hon ger som exempel mannen som blivit missbrukare efter att han mist sin fru och sina barn i en bilolycka som någon som socialarbetare gärna vill hjälpa. Mannen som däremot började missbruka alkohol för att det var gott har svårare att få sympatier.

Till skillnad från vad Wiseman beskriver om socialt arbete och relationen mellan klient och socialarbetare lämnas det i *Sofias änglar* aldrig möjligheten till någon antipati, varken för oss tittare att känna eller programmets hjälpare att ge uttryck för, utan som tidigare konstaterat kräver Connys deltagande, i linje med programmets logik, att det finns en grundmurad sympati för honom som individ.

Att Conny huvudsakligen karaktäriseras som ett offer i relation till sina problem menar vi dock inte enbart handlar om att ge legitimitet till honom som hjälpmottagare, utan vi ser det även som en del i förståelsen kring vem i programmet som har kontroll. Genom att det etableras att Conny är hjälplös kan vi inte heller förvänta oss något av honom. Det blir istället en självklarhet att Sofia, Johnny och Mathias kommer in och tar över situation kring renovering och problemen med försäkringskassan. Vi menar att det är bland annat här som den symbolisk makten i programmets doxa konstrueras. Detta då vi delvis ser hjälplösheten i karaktäriseringen av Conny som en konsekvens av att hjälpen förutsätter en underförstådd asymmetri i relationen mellan hjälpare och hjälpmottagare.

Detta menar vi även tangerar delar av pastoralmaktens hjälpförutsättning, vilken alltid bygger på en mycket närgången analys och utforskningen av individen, med speciellt fokus på dennes problem, svårigheter, svagheter och tillkortakommanden (Foucault 1983 s.215). Programmets ytliga gestaltning av Conny kan knappast liknas vid en närgången analys, men likväl uppehåller den sig främst vid hans svagheter och svårigheter, vilket vi alltså menar får konsekvenser för maktbalansen mellan hjälpare och hjälpmottagare. Detta märks även i den karaktärisering som inte sker verbalt i programmet, där Conny, när han syns i bild, i förhållande till sina hjälpare har en passiv roll.

Att betala med tacksamhet

En annan viktig del som etablerar den symboliska makten hos hjälparna i programmet sker genom det Bourdieu (2000) kallar gåvorelationen, vilket innebär att den som ger en gåva alltid sätter

mottagaren i skuld. Foucaults (1983) begrepp produktiv makt beskriver en liknande konsekvens av hjälpen, då detta syftar på individens svårighet att värja sig mot välvilja och generositet. För Conny innebär programmets gåvor en rejäl symbolisk skuldsättning. Detta då han i egenskap av att vara programmets hjälpmottagare visas en stor generositet. Utöver en husrenovering, ges han både fri medicinsk expertis och rekreation av olika slag. Den maktlöshet som alltså redan har etablerats av hjälplösheten i karaktäriseringen förstärks ytterligare av de allmosor Conny mottar i programmet. Även detta sker enligt programmets grundläggande förståelse och logik av hjälpen, då det till stor del är karaktäriseringen som varit grundläggande för att legitimera de generösa gåvorna.

Enligt Bourdieus begrepp gåvorelation är hjälp, liksom en gåva något som kan bli hängande i luften, obesvarat eller opåaktat. En gåva i normal mänsklig interaktion kräver en gengåva, eller åtminstone tacksamhet. (Järvinen 2002). Ett sätt för hjälpmottagaren att visa tacksamhet menar Wiseman (1970), som skriver om relationen mellan socialarbetare och klient, är att visa sig förtjänt av hjälpen. Ett sätt att göra detta är att reagera korrekt på hjälpen och visa att den leder till förändring i hjälpmottagarens livssituation. Conny, som visserligen har etablerats som en värdig hjälpmottagare, tvingas även han återgälda sin dolda skuld med detta osynliga betalningsmedel. Det som från programmets sida framförallt är av intresse att få reda på är huruvida hjälpen kommer att resultera i den nystart som är den förväntade effekten av renoveringsinsatsen. Detta blir som mest märkbart under den rekreativfisketur som Sofia och Conny gör tillsammans. Den korta episodens huvudsakliga dramatik går främst ut på att Sofia återkommande frågar Conny om hans upplevelse av en eventuell nystart.

Sofia - "Finns någonting i ditt liv och i din vardag som känner hjälper dig? Som gör att du känner dig bättre?"

Conny - "Ah det här ju en av grejerna. Fast ändå är det ju tungt men man laddar ju batterierna på ett annat sätt."

Sofia - "Men Conny hela den hära grejen att vi är hos dig nu och försöker hjälpa till så gott vi kan. Vad betyder det?"

Conny - "Det betyder jättemycket. Jag blir ju chockad varje dag med överraskningar."

Sofia - "Men känns det som om det kan bli som en liten ny.."

Conny - Nystart i livet ja

Sofia - ”Nystart vi vill ju bara ge en massa positiv energi till dig.”

Huruvida Conny får en nystart, och därmed når den pastorala frälsningen, ges det aldrig i programmet någon full redogörelse för. När vi lämnar honom har dock hjälparna i programmet lyckats med att förvandla hans tidigare helt nedgångna hem till en modern och fräsch sportstuga samt även hjälpt honom att få en diagnos fastfärd av medicinsk expertis, vilket förhoppningsvis kommer att bidra till att ge honom fortsatt förtroende hos försäkringskassan. Connys egna och avslutande ord ger åtminstone bilden av en markant förbättring.

(Conny berättar)

”Jag har inte hunnit smälta allting heller liksom, allt har gått i ett. Jag har ju fått hjälp att renovera huset, fått diagnos och träffat läkaren. Det går inte att beskriva i ord hur man ska kunna tacka er efteråt. Jag vet inte vad det är man ska kunna säga. Mitt mål är att bli så frisk så att jag kan börja jobba, ja bli en normal människa.”

Något som dock förblir outtalat, dolt i gåvorelationen, är närmare en reflektion över att hjälpen har inneburit en förlust av självbestämmande och integritet för Conny, där han framförallt helt tvingats ge upp rätten till att bestämma hur hans eget hem ska se ut.

8.2 Lyxfällan

Sammanfattning av avsnittet

Genom ständiga ekonomiska felprioriteringar har avsnittets deltagare Linda och Patrik lyckats skaffa sig rejäla ekonomiska problem. När programmets experter, Patrick Grimmlund och Magnus Hedberg, anländer sitter paret i ekonomisk i knipa. Inte nog med att elen hotas att stängas av utan kronofogden står bokstavligen talat och knackar på familjens dörr. Med hjälp av programmets

experter och genom tuffa uppoffringar lyckas dock paret att vända på familjens sargade ekonomi och återfå tron på framtiden.

Konsumtionens patologi

Även slutmålet i programmet *Lyxfällan* menar vi har ett innehåll som kan liknas vid den moderna pastorala frälsningen. I likhet med Conny i *Sofias änglar* ges vi som tittare intrycket att även *Lyxfällans* deltagare Linda och Patrik lämnas till en situation med bättre hälsa, välmående, livskvalitet, trygghet och säkerhet. Men då Connys väg till frälsning kunde ske utan några uttalade krav om motprestation är situationen det motsatta för Linda och Patrik.

Deras problem är också annorlunda. *Lyxfällans* hjälpidé går ut på att försöka få personer som skuldsatt sig ekonomiskt ur sin negativa situation. Detta gäller även Linda och Patrik. Att de passar programmens problemkategori handlar dock inte först och främst om deras kritiska ekonomiska situation, utan istället är det orsakerna kring hur de hamnat i ekonomisk knipa som lyfts fram. Precis som det antyds i programmens titel förklaras Linda och Patriks ekonomiskt problematiska situation med hur de konsumerar. Genom programmens berättarröst och genom intervjuer med framförallt Linda görs det tidigt i avsnittet klart att paret inte lärt sig att hushålla med pengar.

(Programmets berättarröst)

Parets skeva prioriteringar med höga matkonton, Lindas klädshopping på kredit och allmänna småslösanden har gjort att de idag varken kan betala el eller dagisavgiften.

Den kategoriska förklaringen om var problemet ligger följs upp av Linda som ger intrycket av att inte kunna behärska situationen.

(Linda)

Jag har absolut ingen koll på vad lånebilden är och hur mycket det är hos kronofogden då och..

Hennes osäkerhet kring var pengarna borde ta vägen tillåts följas upp med ett påstående som

ytterligare bidrar till att kategorisera in paret i programmets förståelse om vilka det är programmets experter avser att hjälpa.

(Linda)

Fredagsmyset det får man inte tulla på, det är viktigt att barnen får det, de förväntar sig det när ned är fredag, lördag.

Resultatet av introduktionen, där det bland annat framställs som att Linda och Patrik hellre lägger pengar på helgmys med barnen än betalar räkningar, menar vi blir att man som tittare inte sätter någon tilltro till parets ekonomiska förmåga, utan de framstår istället i sammanhanget som infantila och oförstående inför sin situation. Detta menar vi i sin tur bidrar med att ge slutsatsen av vad som senare följer i avsnittet, att deltagarna helt enkelt måste acceptera den hjälp som programmet erbjuder, vilket passande nog kommer i form av ekonomisk expertis.

Lyxfällans hjälpare, Patrick Grimmlund och Magnus Hedberg, är båda titulerade ekonomiska experter och förståelsen av deras uppgift är att framförallt agera problemlösare till programmets deltagare. Hjälpen de erbjuder tillkommer dock inte utan uttalade krav, vilket var fallet i *Sofias änglar*, utan här kräver experterna motprestationer och uppoffringar på mer än en symbolisk nivå. Under avsnittets gång skrivs det till exempel en fullmakt, som gör det möjligt för programmets experter att både ställa krav på Linda och Patrik samt göra ingrepp i familjens ekonomi.

Hjälpens tvång och disciplinering

Anledningen till skillnaden i hur kraven ställs mellan *Lyxfällan* och *Sofias änglar* menar vi framförallt ligger i hur programmen moraliskt konstruerar deltagarna. Båda programmen fokuserar visserligen pastoralt på deras deltagares tillkortakommande och svagheter. Däremot skiljer förklaringen kring vad dessa är och vad de beror på. Medan Conny framställs som oskyldig och som ett offer för omständigheter, så framställs Patrik och Linda som själva skyldiga och anstiftare till sina problem. Att de inte själva reder ut sin egen situation är för dem alltså inte en fråga om olyckliga omständigheter, utan problemen är istället kopplat till deras karaktär. Enligt programmets experter saknar Linda och Patrik den disciplin som krävs för att upprätthålla ett normalt och värdigt liv. För att påvisa detta görs det under den inledande fasen av avsnittet en genomgång av parets hem

och ekonomi, vilket leder till att Linda och Patrik upprepade gånger blir påkomna med att passera programmets mått av anständighet. Bland annat görs det ett besök i familjens källare, där det till experten Magnus ogillande visar sig att paret unnat sig ett vin och spritförråd.

(Patrik visar källaren där det står en kyl full med öl och sprit.)

Magnus - "Och det är frys?"

Patrik - "Nä det är kyl, men den är avstängd."

Magnus - "Ja ok. Här är hela leksakslådan här."

Patrik - "Ja."

Magnus - "Ja. (skratt) ok."

Magnus - "Är det dina, är det dit skåp eller?"

Patrik - "Nä det är allas."

Magnus - "Men det kostar lite?!"

Patrik - "Ja men vi köper in det i Tyskland så det blir billigt där. Vi har egentligen inte råd men, men vi tar oss råd."

Magnus - "Ja."

Patrik - "Så det blir alltid något som blir lidande då."

Magnus - "Ja."

Till skillnad från i *Sofias änglar* behövs det alltså inte någon gåvorelation för att varken etablera eller dölja parets moraliska skuld. Detta etableras istället av att programmet inte gör någon hemlighet av att parets misslyckanden placerar dem i ett underläge. Att asymmetrin i relationen öppet ges legitimitet resulterar därför i sin tur i att det intrång som hjälpen innebär för parets självbestämmande och integritet inte behöver döljas. Något som tecknandet av en fullmakt tydligt demonstrerar

Att programmets problemförståelsen rör brister i deltagarnas karaktär, vilket i sin tur resulterar i att maktutövningen sker öppet, präglar även hur experterna tillämpar lösningar på parets problem. Den mest synliga åtgärden i avsnittet handlar nämligen om att disciplinera Patrik och Linda på olika sätt. Detta sker främst verbalt i programmet, där experterna gör olika tillrättavisningar om hur deltagarna egentligen borde bete sig.

(Patrick G.)

Man kan ju inte göra samma sak dag ut och dag in och tro att resultatet blir annorlunda. Det går ju inte bara att säga att 'det löser sig, eller nånting måste hända'. Ja men se till att det händer, öppna kuverten, ring runt. Om ni ska behålla ert fredagsmys som är så viktigt för er med chips och popcorn och cola och allt det där så kan jag säga att ni kommer inte ha något fredagsmys snart för att ni har inte betalt tv-licensen, ni har inte betalt elen, det kommer att vara mörkt i det här huset, det kommer att vara kallt och teven kan ni lika gärna lägga ut på blocket för att ni kommer inte att få in en enda kanal. Det är så det ser ut.

Disciplineringen menar vi även sker genom den fullmakt deltagarna undertecknar. Detta då den ger möjlighet för experterna att tvinga paret till materiella uppoffringar. Bland annat blir Linda och Patrik tvungna att sälja en del av sina ägodelar på en loppmarknad som programmets experter arrangerar. Dessutom blir parets bil såld utan deras egen vetskap. Det uttalade syftet med försäljningarna är att det ska bidra till parets hushållskassa, dock menar vi att det även handlar om att etablera en ordning där paret accepterar ansvar för sina tillkortakommanden, vilket blir en viktig del i processen för dem att göra sig till värdiga hjälpmottagare.

Botgöring för syndarna

Legitimeringsprocessen av deltagarna, och därmed konstruktionen av deras värdighet som hjälpmottagare, menar vi beskrivs bäst utifrån att hjälpens syfte är att frälsa deltagarna. Detta då vi menar att det lyfter logiken bakom programmets disciplineringen. Att paret, enligt programmets mått, har betett sig ekonomiska oanständigt gör dem till syndare. Enda sättet för dem att nå frälsning blir därför att aktivt söka botgöring. Detta görs framförallt genom de materiella offer som fullmakten tvingar dem till, men också genom att Linda och Patrik ges tillfälle att uttrycka ånger

och insikt kring sina synder.

(Linda)

Vi har levt efter en, en pengakassa som vi inte har. Vi har väll velat vara någonting som vi inte är. Vi har levt över våra tillgångar för länge.

Deltagarnas botgöring leder dem till slut fram till ett erkännande av programmets experter, vilket vi menar kan likställas med att de legitimeras som syndfria och därmed uppnår programmets krav på värdighet. Detta demonstreras bland annat genom att programmets experter river fullmakten. Paret är nu mogna att leva fria. Som kronan på verket och som något som ska ge Patrik och Linda en försmak av den moderna pastorala frälsningen, vilket innebär en chans att leva det goda livet (Järvinen 2002a s.258), ges paret en hel pall med pellets att värma upp huset med.

8.3 Den hemlige miljonären

Programmet *Den hemlige miljonären* skiljer sig i mångt och mycket från de andra programmen som vi har valt att analysera. En tydlig skillnad är att det i detta program är hjälparen, miljonären som är huvudpersonen. Detta är något som vi finner intressant då det kommer att ge oss möjligheten att i högre grad applicera våra teorier på hjälparen istället för som i de andra programmen där ett större fokus ligger på de som blir hjälpta. Samtidigt har hjälparen i programmet dubbla roller på grund av att även hjälparen i sin tur blir hjälpt. *Den hemlige miljonären* skiljer sig också från de andra programmen på så vis att det finns flera hjälpmottagare, vilket medför vi ser det som nödvändigt att ha ett större omfång på analysen av detta program.

Sammanfattning av avsnittet

Huvudpersonen i det avsnitt vi har valt är miljonären Lesley, hon har gjort sig en förmögenhet på att tillverka sofföverdrag till IKEA. Lesley kommer ursprungligen från Kanada och hon berättar i programmets inledning att hon gärna vill hjälpa kvinnor som liksom Lesley själv är invandrare. Lesleys hjälp består av hon ur egna tillgångar kommer att ge ekonomiska bidrag till dom som hon i slutet av programmet ämnar hjälpa. Lesley kommer under en veckas tid befinna sig i Gottsunda som är ett socialt utsatt område i Uppsala. Under denna vecka kommer Lesley att figurera under hemlig

identitet genom att utge sig för att vara en person som spelar in en dokumentär om socialt utsatta kvinnor. Lesley hoppas på så vis kunna finna de genuina eldsjälarna i området. Under programmets gång får Lesley träffa Soheila som driver ett te-hus för socialt utsatta kvinnor, Negar som är en av de kvinnor som kommer till te-huset och Kalle som har ett kriminellt förflutet men som idag arbetar förebyggande med ungdomar. I slutet av avsnittet avslöjar Lesley sin riktiga identitet och Soheila, Negar och Kalle blir belönade genom att få motta pengar av den hemlige miljonären, Lesley.

Var och en är sin egen lyckas smed

Som vi tidigare redogjort för skall den som utövar den pastorala makten vara beredd på att göra avbön på sina egna privilegier om det är vad som krävs för att hjälpa de nödställda. På så vis når hjälparen sin frälsning. Järvinen skriver om denna självuppooffring i boken *Perspektiv på sociala problem* enligt följande:

det handlade ju först och främst om att hjälpa individen, och herden/pastorn skulle därför vara inställd på att försaka alla sina egna intressen, att göra sitt bästa och vid behov offra sitt liv för flocken/menigheten. (Järvinen 2002 s.257)

Redan i inledningen av programmet till *Den hemlige miljonären* redovisas för hur miljonärerna försakar sina egna intressen för de som de ämnar att hjälpa.

Berättarrösten säger enligt följande:

(berättare)

Några av Sveriges rikast människor kommer nu att ge sig ut på en omvälvande resa. Under en vecka ska de lämna sina vanliga liv för att leva under falsk identitet. De kommer att bo och arbeta med några av landets mest utsatta och fattiga människor. De lämnar kreditkort och telefon hemma och kommer att leva med en minimal budget. Deras uppdrag är att hitta människor som behöver deras hjälp. I slutet av veckan kommer de att förändra flera människors liv när de ger bort hundratusentals kronor från sina egna förmögenheter och avslöja att dom är den hemlige miljonären.

Denna presentation ges inte bara i det avsnitt som vi har valt att analysera utan i samtliga avsnitt av *Den hemlige miljonären*. Presentationen ger oss en övergripande bild av både hjälpare och de som blir hjälpta i programmet. Vi menar att det görs en stark distinktion mellan de som hjälper när de

presenteras som ”Några av Sveriges rikast människor...” och de som senare blir hjälpta då de presenteras som ”...några av landets mest utsatta och fattiga människor.”. Vi menar att distinktionen sett ur ett pastoralt perspektiv fyller en funktion på så vis att den ökar graden av den självupppoffring som miljonärerna gör genom att delta i programmet. För miljonärerna framställs det närmast som ett martyrskap att lämna sin vanliga vardag för att under en vecka bo och arbeta i mindre bemedlade samhällen, under en smal budget, och samtidigt klara sig utan vare sig mobiltelefon eller kreditkort.

Efter den övergripande inledningen av programmet får tittaren stifta bekantskap med avsnittets huvudperson, Lesley. Lesley är född i Kanada men är numera bosatt i den fashionabla Stockholmsstadsdelen Djursholm.

(berättare)

I kvällens program träffar vi miljonären Lesley Peddington. Lesley kommer ursprungligen från Kanada men bor sedan flera år i Sverige. Hon har på egen hand byggt upp sin förmögenhet genom sin verksamhet som tillverkar sofföverdrag till IKEA möbler.

Efter att berättarrösten gjort denna presentation visar Lesley runt i sitt lyxiga hem och berättar om sina dyra fritidsaktiviteter som bland annat består i att resa och köpa antika möbler:

(Lesley)

Jag är väldigt intresserad av antik, jag köper stolar och fåtöljer ganska ofta, jag har några hemma. Det kan bli väldigt dyrt hobby med antik och auktioner och min man Fredrik han kan bli lite frustrerad när jag kommer hem med en till stol till huset till exempel. Och han undrar varför behöver vi en till stol.

Bilden vi får av Lesley är en väldigt driven kvinna som har arbetat hårt för sin framgång. Lesley har trots vissa försvårande omständigheter lyckats skapa sin egen framgång och har idag nått den position att hon kan vältra sig i lyx. Det vi menar är en försvårande omständighet är att Lesley har invandrat till Sverige och i och med det behövt lära sig ett nytt språk, en ny kultur, skapa ett nytt kontaktnät och annat som kan komma omkring att flytta till ett annat land. Enligt Järvinen (2002) skapar fältet egna regler om vad som är rätt och fel, normalt och onormalt. Reglerna blir inom fältet till en odiskutabel sanning som Bourdieu benämner som doxa (2002 s.255). Vi menar att Lesley fungerar som ett statuerande exempel för programmets doxa: att individen har ett stort ansvar för sin egen lycka. Vilket även lyfts fram när berättaren säger ” Hon har på egen hand byggt upp sin

förmögenhet...”. Vi menar att det således finns en doxa i *Den hemlige miljonären* som betonar individens egenansvar. Nedan kommer vi att redogöra för hur denna doxa även är tillämpbar på de som blir hjälpta i programmet.

Den första av de som blir hjälpta som vi får möta är Soheila. Soheila har likt Lesley en bakgrund i ett annat land men vart Soheila kommer ifrån och varför hon hamnade i Sverige framkommer inte i programmet. Av olika iakttagelser i avsnittet gör vi antagandet att Soheila kommer ifrån något land i mellanöstern. Uppenbart är att Soheila under en tid har befunnit sig i en utsatt situation efter att hon anlant till Sverige.

(Soheila)

Jag läste i Komvux, då kom en kvinna och berättade för mig att hon hade blivit misshandlad därför att hon hade druckit kaffe här i stan och jag tänkte hur jag kan hjälpa dessa kvinnor och skapa en möjlighet att de får komma. Du vet vår kultur är en gruppkultur. Och när man flyttar till väst man flyttar till ett liv i isolering. Man lämnar sitt land sin religion sina vänner sina grannar. Och hamnade nånstans i en lägenhet.

(Soheila)

Ja när jag såg henne jag såg mig själv. Jag var misshandlad, jag var ensam, jag var isolerad. Jag ser mig själv jag vill hjälpa dem. Jag hade två val om mitt gamla liv. Jag ska använda det till något inte gott eller jag ska bli isolerad och bitter. Jag bestämde mig göra något gott.

I citaten ovan får vi veta mer om Soheilas bakgrund och vi får veta att Soheila befunnit sig i en prekär situation där hon både varit isolerad och blivit misshandlad. Vad som även antyds i citaten är att Soheila idag hjälper andra kvinnor. Det sker genom att Soheila idag driver ett te-hus som fungerar som en mötesplats för socialt utsatta kvinnor. Vi kommer att diskutera den verksamhet Soheila bedriver utförligare senare i analysen men det som vi vill få fram här är att te-huset är Soheilas egna företag och alltså hennes försörjningssätt. Soheila har under perioder av sitt liv haft det svårt men som Soheila själv berättar så befann hon sig vid en tidpunkt vid ett vägsjäl, Soheila valde att kämpa för att förändra sitt liv till det bättre. Soheila har alltså likt Lesley skapat sin egen lycka och passar således in i programmets doxa.

En av de kvinnor som kommer till det te-hus som Soheila bedriver är Negar. Negar får inget stort utrymme i programmet men vi får veta att hon har flytt till Sverige eftersom hon levde under

dödshot i sitt hemland Iran (den kurdiska delen) och att hon nu väntar på besked om uppehållstillstånd.

(berättare)

Efter att Negar har deltagit i en demonstration för mänskliga rättigheter blev hon gripen och fängslad. Hon släpptes först efter att hennes släkt betalat en stor summa i borgen. Summan motsvarade värdet på hennes föräldrars hus.

(Negar)

Det var inte bara psykisk tortyr det var fysisk tortyr jag fick i fängelse. När jag bodde i Iran, jag älskade en person, kurdiska traditionen man får inte bli kär, det måste släktingar bestämma flickan säger ja bara (ohörbart). När pappa upptäckte att jag gillade någon, mina farbröder de har hotat mig de bestämde att de skulle döda mig, de har beslutat att de skulle döda mig.

Även om Negar inte har nått så långt som de andra i programmet i egenskap av att vara självförsörjande menar vi att hon ändå ryms inom programmets doxa. Detta eftersom hon på egen hand gjorde motstånd mot den kultur och den tradition som hon förut var en del av men inte själv kunde acceptera. Således gjorde hon ett aktivt val för att förbättra sin situation, trots att hon i och med detta förlorade kontakten med sin familj. Valet hon gjorde förde henne till Sverige och hon har likt de andra deltagarna stött på motgångar men trots det fortsatt sin kamp.

Den tredje och sista i programmet som senare blir hjälpt av miljonären är Kalle. Kalle är till skillnad från de andra i programmet varken kvinna eller invandrare. Kalle har dock gjort en annan resa då han har ett förflutet kantat av kriminalitet och missbruk, men idag lever han ett hederligt och nyktert liv. Kalle ges i programmet denna presentation.

(berättare)

I sin jakt på eldsjälar har Lesley även hittat Kalle som arbetar på unga kris i Uppsala. KRIS står för kriminellas revansch i samhället. Och Kalles organisation jobbar för att stötta unga kriminella. Kalle har själv en bakgrund i både kriminalitet och missbruk. Tack vare möjligheten att välja behandling istället för ett fängelsestraff är han idag helt drogfri och har lämnat det kriminella livet bakom sig. Kalle lägger nu all sin energi på att stötta ungdomar som är på väg i fel riktning.

Som kan läsas ovan har Kalle ett förflutet som kantats av både drogproblematik och kriminalitet. Kalle lyckades dock genom bland annat behandling ta sig ur detta och lever idag ett nyktert liv med ett eget arbete. Kalle ryms därför i programmets doxa genom att gjort en livsresa där han tidigare varit i en position där han har varit en belastning för samhället till att idag ge tillbaka till samma samhälle genom sitt yrke.

Eldsjälar

Presentationen av de olika deltagarna i programmet ges i syfte att miljonären Lesley ska finna dom som hon senare avser att belöna. Lesley berättar nedan om de förväntningar hon har på de hon ska möta.

(Lesley)

Jag är väldigt intresserad utav att träffa kvinnor som är invandrare därför det var lite utav min bakgrund, jag vet hur det känns att komma till ett annat land och inte kunna prata språket och hur det känns. Så det känns väldigt personligt för mig. Det ska bli väldigt emotionellt för mig. Jag har svårt för människor som har haft det svårt i livet så jag har (ohörbart). Så jag tror att jag tror att jag verkligen skall hjälpa alla. Men då måste jag hitta dem som kanske har största plats i mitt hjärta. Jag hoppas att den nästa vecka ska ge mig kanske lite insikter och att jag kanske kan hitta en djupare mening till mitt liv.

I citatet ovan ser vi att att Lesley gärna vill träffa kvinnor som delar hennes bakgrund och hon beskriver också att uppdraget som hon kommer att utföra kommer att bli väldigt emotionellt för henne. Lesley beskriver också hur hon har tänkt att sälla när det är dags för att belöna deltagarna i slutet av veckan och där vill hon belöna dom som får den största platsen i hennes hjärta. Men att likt Lesley ha invandrat till Sverige och att ha haft det svårt i livet kvalificerar inte i sig att få plats i Lesleys hjärta och sedermera bli belönad. Berättaren i programmet ger en fingervisning om vad vi anser är den viktigaste faktorn för att bli kvalificerad att få ta del av Lesleys belöning.

(berättare)

Lesley har hyrt en liten lägenhet i Gottsunda strax utanför Uppsala. Hon kommer att leva under enkla förhållanden och leta efter eldsjälar som hon kan hjälpa.

Det vi syftar på är benämningen eldsjäl som är ett frekvent återkommande epitet i programmet. Genom att Lesley söker efter eldsjälar att belöna menar vi att det i programmet skapas en doxa om vad som i programmet är ett önskvärt beteende värt att belöna. Detta med att det i programmet finns ett beteende som är önskvärt är något som belyses i Anna McCartys (2007) *Reality Television: a neoliberal theater of suffering* där hon menar att reality-program förmedlar ett nyliberalt budskap där individens egna ansvar för självförsörjning, ansvarstagande och oberoende från det offentliga värnas. McCarty menar att reality-programmens syfte inte bara är underhållning utan att det även förmedlar nyliberala ideal och på så vis fungera folkuppfostrande för teve-tittarna.

Som vi nedan kommer att redogöra för så visar de som senare blir belönade ett stort engagemang, inte bara för att förbättra sin egen situation utan framförallt för andra. Genom att de på ett självupppoffrande vis engagerar sig i andra människor menar vi att Foucaults pastorala teori går att inrymmas i programmets doxa.

(berättare)

En av dem som Lesley hittar är Soheila, hon driver världens första te-hus för kvinnor te-huset fungerar som en mötesplats för invandrarkvinnor och hennes ambition är att hjälpa dem att ta sig in i samhället.

(berättare)

Te-huset är öppet för alla kvinnor oavsett nationalitet eller religion. Tack vara Soheila får de möjlighet att umgås men även ta del av en rad olika aktiviteter. Många av dem som kommer till te-huset är i stort behov av hjälp och för dessa är eldsjälen Soheila ovärderlig.

(berättare)

Soheila har på grund av sitt engagemang många gånger blivit hotad till livet, men låter det inte påverka henne. Dagligen kämpar hon för att få verksamheten att gå i hop ekonomiskt. Hon är helt beroende av de bidrag som hon får av lokala företagare och privatpersoner.

I citaten ovan ser vi att Soheila driver ett te-hus för kvinnor. Detta te-hus fungerar som en mötesplats där kvinnor från alla möjliga nationaliteter är välkomna men målgruppen är framförallt invandrade kvinnor som på olika sätt har hamnat i utsatta situationer. I te-huset anordnas olika aktiviteter och tyngdpunkten ligger på integration och att kvinnorna som kommer dit får lära sig det svenska språket. Verksamheten sker dock inte friktionsfritt, bland annat på grund av att en del av de

kvinnor som Soheila möter lever under hotbild. Att Soheila har tagit sig an dessa kvinnor har i sin tur lett till att Soheila själv har blivit hotad, vilket går att se genom ett pastoralt perspektiv. Soheila har i egenskap av att fungera som pastor/eldsjäl försakat sina egna intressen och offrat sig för sina skyddslingar och når på så vis frälsning.

Negars engagemang kännetecknas av att hon trots risk för sitt eget liv stått upp, mot vad som åtminstone i programmet framställs som en förtryckande regim.

(berättare)

Efter att Negar har deltagit i en demonstration för mänskliga rättigheter blev hon gripen och fängslad. Hon släpptes först efter att hennes släkt betalat en stor summa i borgen. Summan motsvarade värdet på hennes föräldrars hus.

Negar har alltså gjort aktivt motstånd mot de strukturer som hon ej själv har kunnat acceptera. Negars pastorala martyrskap visas just genom hennes engagemang för de mänskliga rättigheterna som ledde till att hon dömdes till ett fängelsestraff.

Kalles roll som pastoral frälsare kännetecknas av att hans kriminella bakgrund fungerar som ett pastoralt offerskap inför de ungdomar som han idag hjälper. Kalle har genom att idag arbeta som förebild inom unga KRIS vänt sitt tidigare kriminella leverne till sin fördel. Hans livsresa från att ha levt som kriminellt belastad till att idag leva laglydigt fungerar som en vägvisare för unga män som befinner sig i den position som Kalle har varit i.

(ungdom 1)

Kalle ser man upp till eftersom, jag ser Kalle som en väldigt stark person som kunde gå från ett liv till ett annat. Från att ha knarkat och haft med droger att göra och allt sånt där va. Till att börja jobba och leva ett vanligt liv.

(ungdom 2)

Kalle betyder jättemycket han inspirerar oss på många, många sätt eftersom han har levt så, han vet, han är äldre än oss och han har varit med om ett och annat så han vet vad som är rätt och fel och sådär så han inspirerar oss på det sättet också, som en en mentor...

Här ser vi att den livsresa som Kalle har gjort är påtagligt viktig i hans roll som förebild detta på så

vis att flera av de ungdomar som han engagerar sig i uppger att de hyser extra stor respekt för honom då de kan relatera till Kalles brokiga bakgrund. Kalle, i form av ett statuerande exempel visar alltså ungdomarna att det finns en alternativ väg att gå, bort från det kriminella livet.

En vit lögn

Som kan skönjas i titeln av programmet *Den hemlige miljonären* deltar avsnittets huvudperson Lesley under hemlig identitet, detta genom att utge sig för att vara en volontär som spelar in en dokumentär om utsatta kvinnor. Anledningen till den hemliga identiteten motiveras aldrig i programmet men vår uppfattning är att det handlar om att miljonären skall ges möjlighet att finna de genuina eldsjälarna som verkar i det fördolda och som inte har ett intresse att medverka i programmet av ekonomiska intressen. Lesleys uppgift blir således att under programmets gång försäkra sig om att dom hon möter faktiskt är de engagerad och handlingskraftiga personer som programmet söker. Detta är något som vi menar får en stor påverkan på relationerna mellan Lesley och de andra. Järvinen skriver angående den pastorala makten enligt följande:

Maktutövningens mål var att säkra de rättroendes frälsning i livet efter detta, något som krävde en närmast total kontroll om menigheten och varje enskild individ i menigheten. För att uppfylla frälsningsfunktionen behövde kyrkan information om individens innersta, om >själens hemligheter< hela jordelivet igenom (Järvinen 2002 s.257).

Detta krav på insyn och öppenhet hos de hjälpta blir en förutsättning för att motta Lesleys belöning (den pastorala frälsningen) och vi menar att den genomsyrar programmet där deltagarna förväntas att närmast ”vända ut och in” på sig själva inför Lesley och tv-kamerorna.

(Berättare)

Tillsammans med sin man och sina barn flydde Soheila till Sverige. Men väl i Sverige blev ingenting som hon hade tänkt sig. Han förändrades och efter både fysisk och psykisk misshandel skilde dem sig.

Ovan ser vi ett exempel där högst privata och känsliga uppgifter kring Soheila liv delas med tevetittaren. Vi menar att det inte är omöjligt att den man som utsatt Soheila för allt detta ser programmet och vi menar att det inte är allt för långsökt att misstänka att personen ifråga skulle ta illa vid sig vilket skulle kunna innebära en fara för Soheila .

(Berättare)

Soheila har på grund av sitt engagemang många gånger blivit hotad till livet, men låter det inte påverka henne....

Ovan ser vi ännu ett exempel på uppgifter av känslig art som exponeras, Soheilas verksamhet föraktas uppenbarligen av personer till den grad att dessa personer har hotat Soheila till livet.

Även Negar delar med sig av känsliga uppgifter som skulle kunna innebära en fara för henne.

(Negar)

Om jag har någon framtid, det måste vara utanför mitt hemlands gränsen. Pappa har beslutat att döda mig.

Även intima uppgifter från Kalles liv delas med Lesley och teve-tittaren.

(Berättare)

...Kalle har själv en bakgrund i både kriminalitet och missbruk. Tack vare möjligheten att välja behandling istället för ett fängelsestraff är han idag helt drogfri och har lämnat det kriminella livet bakom sig....

Lesley - "Och din familj?"

Kalle - "Min uppväxt... jag är uppvuxen i en dysfunktionell familj med en pappa som missbrukar och suttit inne i fängelse och sådär."

Vad gäller Kalle så är dock hans bakgrund och kriminella förflutna redan en del av hans yrkesidentitet i egenskap av att han arbetar för unga KRIS där före detta kriminella värvas och agerar som stöd och förebilder för ungdomar som fortfarande har ett kriminellt leverne. Kalle är alltså redan öppen med sin bakgrund för folk han möter i sitt yrke. Men genom hans deltagande i programmet exponeras hans förflutna genom TV-rutan för en betydligt större publik.

Som vi tidigare redogjort för går Lesleys väg till den pastorala frälsningen genom att hon under en veckas tid gör avkall på sina privilegier och lever bland de socialt utsatta människorna i Gottsunda.

Hon får istället för sin vardagliga trygghet med familj och företag finna sig i en osäker tillvaro utan tillgångar eller sin egentliga identitet. Denna uppoffring menar vi är nödvändig, eftersom den egentliga Lesley, vars tillvaro förutsätter och erbjuder henne kontroll, inte hade varit mottaglig att hjälpas till att bli en eldsjäl. Detta helt enligt programmets logik, då samtliga deltagande individer gjort en liknande resa, där de genom skärselden förlorat allt, men klarat att gå vidare och på så vis kunnat hjälpa andra.

Samtidigt blir Lesleys uppoffring av privilegier, och därmed förlust av kontroll, aldrig fullt autentisk. Hennes huvuduppgift som programmets filantrop förhindrar henne från detta, vilket blir tydligt när det i slutet av programmet är dags för henne att avslöja vem hon egentligen är och ge eldsjälarna pengar. Hon har genom sin position, att vara den som tillhandahåller gåvan, tagit sig rätten att ljuga för de individer hon mött under programmet, vilket visar att hennes underordning på sätt och vis bara är skenbar. Dessutom förväntar hon sig att gåvomottagarna accepterar lögnen och visar tacksamhet. Detta menar vi framförallt är ett resultat av gåvorelationen, då Lesley genom sina pengar försätter hennes eldsjälar i tacksamhetsskuld till henne.

9 Diskussion

Det vi bland annat fann som ett resultat av den hjälp de tre programmen förmedlade var att de alla utlovade något som liknade den moderna pastorala frälsningen. Alltså att belöningen för programmets deltagare åtminstone kunde anas vara en förbättrad hälsa, välmående, livskvalitet, trygghet och säkerhet. I *Sofias änglar* blev tittaren till exempel införstådd med att deltagaren Conny, tack vare den hjälp han får med både hus och läkarbesök, gick från en tillvaro präglad av kaos och ovisshet till en framtid med ett nytt hus och en diagnos på hans sjukdom. *Lyxfällans* deltagare Patrik och Linda fick sin frälsning genom att de handfast gavs ett ekonomisk stålbad, vilket resulterade i en förväntan för dem om att leva det goda livet. För miljonären Lesley handlade frälsningen om, att efter en väl utförd tjänst som eldsjäl i den socialt utsatta Uppsala-förorten Gottsunda, åter få vända tillbaka till sitt trygga liv i välbärgade Djursholm.

Utöver belöningen såg vi också hur hjälpen även bidrog till att göra deltagarna maktlösa. Conny var till exempel helt utan inblandning i renoeringen av hans stuga, vilket förmodligen inte alls varit lika tänkbart om det hade rört sig om en person med bättre resurser, men att detta blev möjligt just på grund av hans utsatthet.

Samma mönster fann vi upprepade sig i *Lyxfällan*. Deltagarna Linda och Patrik blev visserligen inte omhändertagna och omhuldade på samma sätt som Conny. Tvärtom fick de ett tufft bemötande. Dock blev deras utsatthet, precis som var fallet i *Sofias änglar*, ett sätt att kontrollera dem.

Att maktutövning var mera öppet repressiv och kanske därför inte yttrade sig på en lika symbolisk nivå som i *Sofias änglar* trodde vi framförallt kunde tillskrivas graden av värdighet hos deltagarna. Linda och Patrik framställdes, till skillnad från Conny, som moraliskt underlägsna, då deras synd var att dom samtidigt som de agerade slösaktigt inte klarade sin egen försörjning. Conny däremot klarade visserligen heller inte sin egen försörjning, men till skillnad från Linda och Patrik var han sjuk, vilket gjorde att han inte på samma sätt kunde hållas ansvarig för sin egen olycka. Dessutom tillskrevs Conny positiva dygder på ett helt annat sätt.

Detta bidrog alltså inte till någon skillnad rörande inflytandet för deltagarna i *Lyxfällan* och *Sofias änglar*, deras grad av maktlöshet var i princip densamma. Däremot tillämpades maktutövning väldigt olika, något vi såg som ett resultat av vad som skulle kunna liknas vid programmens doxa, där deras deltagarprofil och problemkategorisering spelade en stor roll.

Då den *Den hemlige miljonären* skilde sig ganska mycket från de två övriga programmen, både i förhållande till programstruktur och roller, var maktlösheten och underordningen hos huvuddeltagaren Lesley inte lika självklar. Detta då hon i programmet gavs dubbla roller, där hon både skulle vara givare och någon som mottar hjälp. I rollen hjälpmottagare, där hon genom programmet skulle lära sig värdet av att av ge, tvingades hon träda ut från sin roll, som entreprenör, i förmån för en helt ny och identitetslös roll utan vare sig företag eller tillgångar. Precis vad som gällde för de två övriga programmen tror vi att detta till viss del har att göra med kontroll. Att Lesley inte längre fick vara Lesley handlade alltså inte enbart om att hon genom sitt förvandlingsnummer skulle vinna hennes utvalda hjälpmottagares förtroende, utan lika mycket om att en Lesley utan kontroll själv blev mer trovärdig att motta hjälp. Även om allting i programmet utgick från en fri vilja innebar hennes symboliska underordning att hon blev mer trovärdig i rollen som lärjunge och hjälpmottagare till programmets eldsjäl.

Samtidigt var Lesleys underordning på sätt och vis enbart skenbar, eftersom hennes roll i slutändan var filantropens. Att hon till exempel tog sig rätten till att vara oärlig mot hennes utvalda eldsjäl om sin identitet såg vi som ett resultat av vad Bourdieu kallar gåvorelationen och Foucault kallar

den produktiva makten. Detta då den summa pengar de utvalda eldsjälarna mottog satte dem i en tacksamhetsskuld, vilket i slutändan rättfärdigade lögnen.

Trots olikheter mellan programmen, rörande problemkategorisering och tillämpning av hjälp, fanns det även många beröringspunkter. Detta främst sett till det moraliska innehållet i programmen. Det visade sig att det i mångt och mycket var samma beteenden som premierades och lyftes fram som värdiga egenskaper hos deltagarna i programmen. Centralt för att deltagarna i de tre programmen skulle bli belönade var framförallt att de på något sätt gjorde sig representativa för ett ideal som handlande om att göra rätt för sig och inte ligga samhället till last. I *Lyxfällan* fick paret Linda och Patrik till en början verka som representanter för det motsatta, varpå de med hjälp av programmets experter lärde sig att livet som fattig blir betydligt lättare om man är sparsam och inte lånar pengar av andra. *Sofias änglars* deltagare Conny skildrades som en person, som trots en närmast omöjlig situation, fortsatte att leva strävsamt och sparsamt. Bland annat i syfte att undvika skammen av att söka ekonomiskt bistånd från socialtjänsten. I *Den hemlige miljonären* var det en central del i de deltagande individernas historia, att de trots stora svårigheter av egen kraft hade lyckats förbättra sina liv.

I likhet med vad Wiseman beskrev om sambandet mellan socialarbetares sympati för deras klienters historia och deras vilja att hjälpa dem tror vi att programmens moraliskt korrekta dramaturgi tjänar syftet att försäkra tittarna om att den hjälp och de belöningar som deltagarna mottog verkligen var välförtjänta. Detta skulle även kunna ses som ett resultat av programmens kommersiella natur, vilket i sin tur ger en antydning om att deltagarnas historier och utveckling först och främst är konstruerade för produktionens syften. Även om en socialarbetares motiv kan antas inte vara fullt så enkelspåriga tangerar det ändå antagandet om att klienten definieras av sitt institutionella sammanhang och formas för att passa systemets behov.

Det moraliska fokuset på individens eget ansvar i programmen skulle även kunna ges en ideologisk dimension, då problemlösningen i en liberal anda främst handlar om den individuella handlingsförmågan. Just programmens eventuellt ideologiska innehåll var något vi annars saknade i den svenska forskningen om genren, vilket var något vi uppfattade som centralt för mycket av den amerikanska forskningen vi läste. Överhuvudtaget var den svenska forskningen på området tunn, vilket kan tyckas lite anmärkningsvärt, då Sverige är ett land som legat i framkanten för att utveckla realitygenren.

Med tanke på programmens innehåll och popularitet hade vi gärna sett mer svensk forskning på området. Speciellt eftersom programmen vi undersökte frångick den svenska socialpolitiska diskursen om att social problemlösning sköts av det offentliga (Meeuvisse & Swärd 2002 s.44) i förmån för individuella lösningar. Då programmens popularitet även borde göra dem normgivande kan det inte vara helt irrelevant att sätta dem i samband med en övrig samhällsutveckling, där hjälpen till de mest utsatta allt mer förväntas komma från privata initiativ (Hartman 2011 s.7).

10 Referenslista

- Alvesson, Mats & Sköldböck, Kaj (1994). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur
- Aspers, Patrik (2011). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. 2., [uppdaterade och utökade] uppl. Malmö: Liber
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Bourdieu, Pierre 2000: *Pascalian Meditations*. Cambridge: Polity Press.
- Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Edin, Anna (2005). *Verklig underhållning Dokusåpor, publik, kritik*. Stockholm: Institutet för mediastudier i samarbete med Sellin & partner
- Foucault Michel 1983 "Afterword by Michel Foucault" i Dreyfus, Hubert L. & Rabinow, Paul (1983). *Michel Foucault: beyond structuralism and hermeneutics*. 2. ed. Chicago: Univ. of Chicago Press
- Foucault, Michel (1983). *Vansinnets historia under den klassiska epoken*. [Ny utg.] Stockholm: Arkiv
- Ganetz, Hillevi: "Fame Factory: Performing Gender and Sexuality in Talent Reality Television", *Culture Unbound*, Volume 3, 2011: 401–417. Linköping University Electronic Press
- Hartman, Laura (red.) (2011). *Konkurrensens konsekvenser: vad händer med svensk välfärd*. 2. uppl. Stockholm: SNS förlag
- Hörnqvist, Magnus (1996). *Foucaults maktanalys*. Stockholm: Carlsson
- Hörnqvist, Magnus (2012). *En annan Foucault: maktens problematik*. Stockholm: Carlsson
- Järvinen Margaretha. 2002 "Hjälpens universum – ett maktperspektiv på mötet mellan klient och system" i Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2002). *Perspektiv på sociala problem*.

Stockholm: Natur och kultur

Järvinen Margareta (2002a) Mötet mellan klient och system - om forskning i socialt arbete *Dansk sociologi vol 13, no2*

Jönson, Håkan (2010). *Sociala problem som perspektiv: en ansats för forskning & socialt arbete*. 1. uppl. Malmö: Liber

Ouelette, Laurie och Murray, Susan (2004) *Reality TV: Remaking Tv Culture*. New York: New York University Press

May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Mccarty Anna (2007) Reality Television: a Neoliberal Theater of suffering *Social Text 93*, Vol. 25, No 4

Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2002). *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur

MMS (2012) ”Årsrapporter” (elektronisk), *MMS:s officiella hemsida*.

http://www.mms.se/_dokument/rapporter/ar/Årsrapport%202011.pdf (2012-05-18)

Nationalencyklopedin (2012) ”Nationalencyklopedin” (elektronisk) *Nationalencyklopedins officiella hemsida*

<http://www.ne.se/primetime> (2012-05-30)

Scott, John (1990) *A Matter Of Record : Documentary Sources In Social Research*. Cambridge: Polity

Qvarsell Roger (2008) De fattigas vård i 1910-talets Sverige”, I Hans Swärd & Marie-Anne Egerö (red) *Villkorandets politik: Fattigdomens premisser och samhällets åtgärder – då och nu*, Malmö: Égalité förlag

Starrin, Bengt & Svensson, Per-Gunnar (red.) (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur

Swärd, Hans & Egerö, Marie-Anne (red.) (2008). *Villkorandets politik: fattigdomens premisser och samhällets åtgärder - då och nu*. 1. uppl. Malmö: Égalité

Thomassen, Magdalene (2008) *Vetenskap, kunskap och praxis: Introduktion i vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups

Vetenskapsrådet (2012) ”Forskningsetiska principer inom humanistisk - samhällsvetenskaplig forskning” (Elektronisk) *Vetenskapsrådet* <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (2012-11-26)

Wiseman, Jacqueline P 1970: *Stations of the Lost. The Treatment of Skid Row Alcoholics*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

Empiri:

Kanal 5 (2012) ”Den hemlige miljonären” (elektronisk), *Kanal 5:s officiella hemsida*. <http://zombie.kanal5play.se/klipp/play/denhemligemiljonaren-s02e07-klipp?origin=program> (2012-04-29)

Kanal 5 (2012b) ”Den hemlige miljonären” (elektronisk), *Kanal 5:s officiella hemsida*. <http://www.kanal5play.se/program/326004> (2012-05-30)

Tv3 (2012) ”Lyxfällan” (elektronisk), *Tv3:s officiella hemsida*. <http://www.tv3play.se/play/263740/?autostart=true> (2012-04-30)

Tv3 (2012a) ”Lyxfällan” (elektronisk), *Tv3:s officiella hemsida*. <http://www.tv3.se/lyxf%C3%A4llan> (2012-05-20)

Kanal 5 (2011) ”Sofias änglar” (elektronisk), *Kanal 5:s officiella hemsida*. <http://www.kanal5play.se/program/227058#!/play/program/227058/video/279015/program/227058/video/279015> (2012-04-28)

Kanal 5 (2012a) ”Sofias änglar” (elektronisk), *Kanal 5:s officiella hemsida*. <http://sofiasanglar.kanal5.se/> (2012-05-20)

Bilaga - Analysschema

Program:

Problemets karaktär:

Orsaker

Konsekvenser och omfattning

Historia och omfattning

Lösning

Aktörer

Illustrationer och exempel